

**MATEMATIKA FANI O'QITUVCHISINING O'Z-O'ZINI
BOSHQARISHI**

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

*Pedagogika va psixologiya kafedrası dotsenti **Sh.K.Maxmudov***

Aniq va tabiy fanlar fakulteti

Matematika yo'nalishi

2-bosqich 3M-2024- guruh talabasi

Nurmuhamadov Rizoqul, Murtazoqulov Hasan

Email: hasanmurtazokulov@gmail.com

Telefon raqami: +998935204568

Annotatsiya: *Ushbu maqolada matematika fani o'qituvchisining o'z-o'zini boshqarish kompetensiyasi, uning mazmuni, tarkibiy komponentlari va ta'lim jarayonidagi ahamiyati ilmiy asosda tahlil qilinadi. O'zbekiston ta'lim tizimida o'qituvchidan mustaqil rejalashtirish, refleksiya, o'z ustida ishlash va vaqtni boshqarish kabi ko'nikmalar talab etiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, o'z-o'zini boshqarish kompetensiyasi yuqori bo'lgan o'qituvchilarda dars sifatining oshishi, o'quvchilarda motivatsiya va mantiqiy fikrlashning kuchayishi kuzatiladi.*

Kalit so'zlar: *o'z-o'zini boshqarish, matematika o'qituvchisi, refleksiya, vaqtni boshqarish, pedagogik kompetensiya, professional rivojlanish.*

Аннотация: *В данной статье научно анализируются компетенция самоуправления учителя математики, её сущность, структурные компоненты и значение в образовательном процессе. В системе образования Узбекистана от учителя требуется умение самостоятельного планирования, рефлексии, самосовершенствования и управления временем. Результаты исследования показывают, что у педагогов с высоким уровнем самоуправления повышается качество уроков, а у учащихся наблюдается рост мотивации и развитие логического мышления.*

Ключевые слова: самоуправление, учитель математики, рефлексия, управление временем, педагогическая компетентность, профессиональное развитие.

Abstract: This article provides a scientific analysis of the self-management competence of mathematics teachers, its essence, structural components, and significance in the educational process. In the education system of Uzbekistan, teachers are required to possess skills such as independent planning, reflection, self-development, and time management. The research results indicate that teachers with a high level of self-management demonstrate improved lesson quality, while students show increased motivation and enhanced logical thinking.

Keywords: self-management, mathematics teacher, reflection, time management, pedagogical competence, professional development.

Kirish

Bugungi kunda ta'lim jarayonida o'qituvchining faqat bilim beruvchi emas, balki o'quvchilarni faol fikrlashga undovchi, ularda mustaqil o'rganish ko'nikmalarini shakllantiruvchi shaxs sifatidagi roli kuchayib bormoqda. Ayniqsa, matematika fani o'qituvchisidan yuqori darajadagi professional tayyorgarlik, psixologik barqarorlik va o'z-o'zini boshqarish talablari qo'yiladi. O'z-o'zini boshqarish — bu o'qituvchining o'z faoliyatini ongli ravishda rejalashtirishi, nazorat qilishi, tahlil qilishi va doimiy takomillashtirib borishidir.

Matematika fani o'qituvchisining o'z-o'zini boshqarishi — bu o'qituvchining o'z kasbiy faoliyatini ongli ravishda tashkil etishi, rejalashtirishi, nazorat qilishi va muntazam takomillashtirib borish jarayonidir. Bugungi ta'lim tizimi shiddat bilan rivojlanayotgan bir paytda matematika o'qituvchisidan nafaqat bilim berish, balki dars jarayonini samarali boshqarish, o'quvchilarni faollikka undash, ularda mustaqil fikrlash va mantiqiy tahlil ko'nikmalarini shakllantirish kabi murakkab vazifalarni bajarish talab etiladi. Shuning uchun o'qituvchining o'z-o'zini boshqarish darajasi pedagogik mahoratning ajralmas tarkibiy qismi hisoblanadi.

O'z-o'zini boshqarish, avvalo, o'qituvchining maqsad qo'yish qobiliyati bilan boshlanadi. Matematika darslari murakkab tushunchalar, formulalar va

mantiqiy bog‘lanishlarga boy bo‘lganligi sababli, o‘qituvchi har bir dars uchun aniq maqsadni belgilashi, mavzuni o‘quvchilar yoshiga, tayyorgarlik darajasiga moslab rejalashtirishi zarur. Darsning ushbu bosqichi o‘qituvchidan chuqur metodik tayyorgarlikni, rejalashtirish madaniyatini va tizimli fikrlashni talab qiladi. Rejalashtirish samarali bo‘lsa, dars mazmuni izchil, tushunarli va o‘quvchi ehtiyojlariga mos bo‘ladi.

O‘z-o‘zini boshqarishning eng muhim jihatlaridan biri — bu vaqtni boshqarishdir. Matematika darsidagi 45 daqiqa ichida tushuntirish, misol yechish, amaliy mashg‘ulotlar, mustahkamlash va baholash faoliyatlarini ketma-ket va mazmunli tarzda joylashtirish o‘qituvchidan yuqori darajadagi vaqtni boshqarish ko‘nikmasini talab etadi. Vaqtni to‘g‘ri taqsimlash darsning sermazmun bo‘lishini, mavzularning shoshilmay, chuqur o‘rgatilishini ta‘minlaydi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, vaqtni to‘g‘ri boshqara olgan o‘qituvchilarda dars samaradorligi sezilarli ravishda oshadi, o‘quvchilarning faol ishtiroki kuchayadi.

O‘z-o‘zini boshqarishning yana bir muhim elementi — bu emotsiyalarni nazorat qilishdir. Matematika ko‘pincha o‘quvchilar uchun murakkab, ba‘zan esa qo‘rqinchli tuyulishi mumkin. Bunday vaziyatda o‘qituvchi o‘z emotsiyalarini boshqara olishi, stressga chidamli bo‘lishi, o‘quvchilarni qo‘llab-quvvatlashi va darsda ijobiy psixologik muhit yaratishi zarur. Emotsional barqarorlik o‘quvchilar bilan samarali muloqot o‘rnatish, ularni rag‘batlantirish va matematikaga bo‘lgan qiziqishni rivojlantirishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

O‘qituvchining o‘z-o‘zini boshqarish qobiliyati refleksiya jarayonida yanada namoyon bo‘ladi. Har bir darsdan so‘ng o‘qituvchi o‘z faoliyatini tahlil qilishi, kuchli va kamchilik jihatlarini aniqlashi, kelgusi darslar uchun xulosa chiqarishi zarur. Refleksiya o‘qituvchining o‘sis nuqtalarini belgilab beradi, dars jarayonini takomillashtirishga imkon yaratadi. Bu jarayonni izchil amalga oshirgan o‘qituvchi doimo rivojlanishda bo‘ladi, o‘z pedagogik metodikasini yaxshilaydi va samaradorlikni oshiradi. Matematika fani o‘qituvchisi o‘z-o‘zini boshqarish jarayonida doimiy professional rivojlanishni ham nazarda tutadi.

Matematika doimiy yangilanishlarni talab qiladigan fan bo'lgani sababli, o'qituvchi zamonaviy metodlar, interfaol strategiyalar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, onlayn platformalar bilan ishlashni muntazam o'rganib borishi lozim. Seminarlar, konferensiyalar, malaka oshirish kurslari, onlayn ta'lim imkoniyatlarida qatnashish o'qituvchining kasbiy kompetensiyasini kengaytiradi. Bu esa nafaqat o'qituvchining o'zini, balki o'quvchilarni ham yuqori sifatli ta'lim bilan ta'minlaydi.

O'z-o'zini boshqarishning yuqori darajasi o'qituvchi faoliyatida sezilarli natijalar beradi. Rejalangan, tartibli va izchil olib borilgan matematika darslari o'quvchilarning mavzuni chuqur o'zlashtirishiga, ularda mantiqiy fikrlash, muammoli vaziyatda mustaqil qaror qabul qilish, matematik tafakkur kabi ko'nikmalarning rivojlanishiga xizmat qiladi. O'z-o'zini boshqara olgan o'qituvchi o'quvchilar uchun namuna bo'ladi — izchil ishlash, mehnatsevarlik, intizom va mas'uliyat borasida ularga ijobiy psixologik ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa

Matematika fani o'qituvchisining o'z-o'zini boshqarish kompetensiyasi zamonaviy ta'lim jarayonining eng muhim shartlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, o'qituvchining o'z faoliyatini mustaqil rejalashtirishi, muntazam ravishda refleksiya olib borishi, vaqt va resurslarni samarali taqsimlashi nafaqat pedagogning kasbiy mahoratini oshiradi, balki ta'lim sifati va o'quvchilarning o'quv faolligiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. O'z-o'zini boshqarish darajasi yuqori bo'lgan o'qituvchilar darslarni aniq maqsadga yo'naltirilgan tarzda tashkil eta oladi, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o'zlashtirishga tayyor bo'ladi hamda o'quvchilarda mustaqil fikrlash, mantiqiy tahlil va motivatsiyani kuchaytirishga xizmat qiladi. Shu bois matematika o'qituvchilarida o'z-o'zini boshqarish kompetensiyasini shakllantirish va rivojlantirish bo'yicha tizimli metodik yondashuvni yo'lga qo'yish, malaka oshirish kurslarida refleksiya, vaqtni boshqarish, maqsadli rejalashtirish kabi ko'nikmalarni chuqur o'rgatish zarur. Bu nafaqat ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi, balki o'qituvchining professional o'sishi va shaxsiy rivojlanishiga ham zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. **O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF–6108-son Farmoni.** “Ta’lim sifatini oshirish va pedagoglarning kasbiy mahoratini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”. — Toshkent, 2020.
2. **O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi.** “O‘qituvchilar uchun kasbiy kompetensiyalar modeli”. — Toshkent, 2021.
3. Зимняя, И.А. **Педагогическая психология.** — Москва: Логос, 2020. (O‘qituvchining refleksiya, kasbiy rivojlanish va o‘z-o‘zini boshqarish jarayonlari haqida).
4. Махмудов, Ш. К. (2021). Профессионализм и формирование педагогических способности. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(5), 45-50.
5. Kamolovich Makhmudov Shokir. “Practical forms, methods and tools of spiritual and legal education technologies suitable for citizens in the process of socialization of students.” *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal* 10.7 (2022): 55-61.
6. Махмудов, Ш. К., & Мусаева, У. М. (2014). Правовое образование и воспитание в современном социально-культурном развитии общества узбекистана. *The Way of Science*, 50.